

**TRAKYA ÜNİVERSİTESİ ALMAN DİLİ EĞİTİMİ
MEZUNLARININ MESLEKLERİNE VE İŞ DOYUMUNA İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ****Handan KÖKSAL¹****ÖZET**

Öğretmen yetiştiren kurumların kendilerini değerlendirmelerinin bir boyutu da mezunlarını izleme çalışmalarıdır. Bu çalışmada Bologna süreci ölçüt alınarak meslek odaklı eğitim veren Trakya Üniversitesi Alman Dili Eğitimi Ana bilim dalı mezunları izlenmiştir. Çalışmanın amacı, mezunların istihdam şekline göre görev aldıkları mesleklere yönelik görüşlerini betimlemektir. Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiş olup, verilere elektronik anket uygulamasıyla ulaşılmıştır. Ulaşılan mezunların büyük bir bölümü alanları ile ilgili nitelikli bir eğitim aldıklarını ve mezun oldukları alanla ilgili olarak istihdam edilmek istediklerini belirtmişlerdir. Yapılan değerlendirmede mezunların % 82'sinin istihdam edildiği, %18'inin istihdam edilmediği tespit edilmiştir. Çalışan mezunların ise sadece % 37'sinin iş doyumunu elde ettiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Alman Dili Eğitimi mezunları, Bologna süreci, İş doyumunu

¹ Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Öğretim Üyesi

ANSICHTEN ZUR BERUFLICHEN ZUFRIEDENHEIT DER ABSOLVENTEN DER TRAKYA UNIVERSITÄT DEUTSCHLEHRERAUSBILDUNG

ZUSAMMENFASSUNG

Durch Absolventenbefragungen können Evaluationen für Abteilungen zur Lehrerausbildung durchgeführt werden. In dieser Studie wurden Absolventen der berufsbezogenen Deutschlehrrausbildung der Universität Trakya auch zugunsten des Bologna-Prozesses befragt. Ziel ist es, je nach der beruflichen Tätigkeit die berufliche Zufriedenheit der Absolventen festzulegen. In dieser Studie wurde von einer Literatursichtung und von einer digitalisierten Umfrage profitiert. Die Mehrheit der befragten Absolventen äußerten sich über ihre qualifizierten Kompetenzen und zu ihrem starken Bedürfnis als Deutschlehrer arbeiten zu können. Es konnte festgestellt werden, dass von befragten Absolventen 82 % berufstätig und 18 % arbeitslos sind. Des Weiteren hat sich herausgestellt, dass von den arbeitenden Absolventen nur ein Anteil von 37 % berufliche Zufriedenheit hat.

Schlüsselwörter: Absolventen der Deutschlehrrausbildung, Bologna-Prozess, Berufliche Zufriedenheit.

Giriş

Avrupa'daki yüksek öğretim kurumları Bologna süreci olarak belirtilen köklü bir değişim süreci içerisinde. Bu sürecin temel hedefi Avrupa'daki yüksek öğretimi 2010 yılına kadar ortak bir zeminde buluşturabilmektir. Beraberinde birçok yeniliği ve değişikliği kapsayan Bologna, konunun uzmanları tarafından uyumluluk açısından tartışılrsa da Londra'da Mayıs 2007'de yapılan Konferansta Bologna Bildirisini 45 Devlet imzalamıştır. Bu devletler arasında Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya, Karadağ, Romanya, Sırbistan, Makedonya'nın yanı sıra Türkiye de bulunmaktadır. Türkiye'deki yüksek öğretim kurumlarını da kapsayan bu gelişmelerden Yabancı dil olarak Almanca öğretimi alanı da etkilenmektedir.² Bologna süreci bağlamında Türkiye'deki meslek odaklı bir

² Alman Dili Eğitimi ile ilgili olarak önemli çalışmalar arasında iki tane birbirini izleyen sempozyumun düzenlenmesi ve bildiri kitaplarının yayımlanması kayda değerdir (Berberoğlu, P., A. Kiliari, G. Perperidis, J. Wolfrum (2005), *Symposium Deutsch als Fremdsprache in*

lisans eğitimi veren Alman Dili Eğitimi Anabilim dallarının (Tapan, Polat, Schmidt: 2000) eşdeğer bir yapılandırma sürecine girmesi, öğretim programının değerlendirilmesi, öğrencilerin gerek alan bilgileri gerekse dil becerileri yönünden tanımlaması, mezunların mesleki durumlarının betimlenmesi gibi açılardan çok yönlü olarak ele alınması gerekmektedir.

Bologna sürecinin diğer önemli hedeflerinden biri de tüm Avrupa'da geçerliliği olacağı düşünülen yükseköğretimin niteliğine yönelik ölçütlerin (Qualitätsstandards) tanımlanmasıdır ki bunlar hem iç ölçütleri (interne Maßnahmen) hem de dış ölçütleri (externe Maßnahmen) kapsarlar. Dış ölçütler olarak Akreditasyon bağlamındaki kendini değerlendirme (Evaluation) oluşturmaktadır. İç ölçütler ise eğitim öğretimin değerlendirilmesi ve Mezun izleme çalışmalarını (Absolventenbefragung) kapsamaktadır. Bologna sürecine de dâhil edilen ve yüksek öğretim kurumlarının gelişmesinin temel koşullarından sayılan mezun izleme çalışmaları, kurumun kendisini belli aralıklarla değişik açılardan değerlendirebilmesi açısından da önemlidir. Babadoğan'a göre (2007) "Eğitim öğretim kurumlarının özellikle mezunlarının eğitilme amaçlarına ne derece uygun bir yönetim içinde olduğunu görmesi, istihdam edildikleri alanların mezun oldukları alanlara ne derece uyduğunu incelemesi, iş yaşamlarında karşılaştıkları sorunları ve bu sorunları gidermeye yönelik önerilerini inceleyerek değerlendirmesi, bir eğitim öğretim kurumunun kendini geliştirme çabalarının bir parçasıdır". Bu bakış açısından hareketle 1997/1998 eğitim öğretim yılından itibaren ağırlıklı olarak meslek odaklı müfredat yaklaşımını uygulayan Alman Dili Eğitimi Ana bilim dallarının verdiği mezunların mesleklerine ve çalıştığı işlere ilişkin sürdürülecek izleme çalışmaları önem taşımaktadır.

Problem

Alman Dili Eğitimi Ana bilim dalı, eğitim öğretim faaliyetleri, eğitim öğretim programı ve programda bulunan lisans dersleri gibi açılardan ele alan araştırmaların çokluğuna karşın, mezunlarını konu edilen çalışmaların sayısının oldukça az olduğu söylenebilir (Erkman ve Yıldız: 1999). Bütün çalışmalara örnek olarak Alman Dili ve Edebiyatı Ana bilim dalında bir

Südosteuropa, Kornelia Sfakianaki); (Çakır, M., C. Metren, B. Sayınsoy Özunal, T. Polat, N. Tapan (Hrsg.) (2009), Tagungsdokumentation zum Symposium *Perspektiven zur Neustrukturierung der Studiengänge Deutsch als Fremdsprache in Südosteuropa*, Eşit Ofset, İstanbul).

proje çalışması (Ozil, Bilen, Develi, Dilidüzgün, Ercan, Karakuş, Kayaoğlu, Kuruyazıcı, Tapan: 1997), ulusal bir bildiri (Kuruyazıcı, Köksal, Asutay, Yücel: 1997) ve uluslararası bir bildiri (Köksal: 2008) sayılabilir. Trakya Üniversitesi Alman Dili Eğitimi Ana bilim dalı da yıllardır öğrenci yetiştirip mezun vermektedir. Bu mezunların sayısı 2008 yılı itibarıyla 192'dir. Ancak bu mezunların çalıştığı işlerde iş doyumunu elde edip etmediğinin ortaya çıkarılması araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Problem cümlesi

Ülkemizde yıllardır yabancı dil olarak Almanca eğitimi verilir, Alman Dili Eğitimi'nde Almanca Öğretmeni yetiştirilir ve mezun edilir (Genç: 2003). Ancak yetiştirilen Almanca Öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin iş doyumunu var mıdır? Mesleki memnuniyeti konusunda görüşleri nelerdir? Bu soruların cevaplarına ulaşabilmek ve diğer Alman Dili Eğitimi bölümlerinin çalışmalarına kısmen ışık tutabilecek aşağıdaki beş soruya yanıt aranmıştır: Trakya Üniversitesi Alman Dili Eğitimi mezunlarının;

- İstihdam durumu nedir?
- Lisans eğitimine ait değerlendirmeleri nedir?
- İş doyumları var mıdır?
- Geleceğe yönelik mesleki beklentileri nelerdir?
- Almanca Öğretmenliği mesleğine karşı bakış açıları nelerdir?

Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı, Trakya Üniversitesi Alman Dili Eğitimi mezunlarının iş doyumuna ilişkin görüşlerini belirlemektir. Burada hizmeti veren kurum veya hizmet sürecini değerlendirmekten öte, bu hizmeti alan mezunun ele alınması amaçlanmıştır. Ülkemizin içerisinde bulunduğu Bologna sürecine katkıda bulunmak ise bir alt amaç olarak belirlenmiştir.

Önem

Türkiye'de Yüksek öğretim kurumları belli bir süreyi kapsayan öğretim süreci sonucunda her alanda mezun vermekte ve bu mezunlar olanaklar ölçüsünde çeşitli alanlarda istihdam edilmektedir. Mezunların istihdam edilme olasılığı mezun olduğu kurumun niteliği ile de yakından ilişkilidir. Bu kurumlardan birisi de Trakya Üniversitesi Alman Dili Eğitimi

Ana bilim dalıdır. Eğitim öğretime 1993 yılında başlamış olan Ana bilim dalı ilk mezunlarını 1997/1998 öğretim yılında vermiş, her yıl ortalama olarak 30 öğrenci alan Ana bilim dalının geçen yıllar içerisinde öğrenci kontenjanı çok fazla değişmemiş, 2008 yılı itibariyle 192 mezun sayısına ulaşmıştır. Bu mezunların iş doyumunu betimlemek, kurumun işlevselliğine yönelik önemli dönütler sağlayacaktır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma 1993-2008 yılları arasında Trakya Üniversitesi Alman Dili Eğitimi Ana Bilim dalı mezunu olan 192 kişiyle sınırlıdır.

Tanımlar

Bologna-süreci: Bologna sürecinin amacı belirli standartlara bağlı bir Avrupa yüksek öğrenim alanı yaratmaktır. Temelinde 1999 yılında yayınlanan Bologna bildirgesi vardır.

İş doyumunu: İşten elde edilen maddi çıkarlar ve işgörenin beraber çalışmaktan zevk aldığı iş arkadaşları ile bir eser meydana getirmesinin sağladığı mutluluk (Şimsek, Akgemici, Çelik: 2003).

Öğretmen: Eğitim Fakültesi mezunu olan ve hem kamuda hem de özel okulda bilgi öğreten kimse.

Serbest Meslek: Öğretmenlik mesleğinin dışında kendi çalışma alanı ile ilgili bir şirkette çalışmak veya kendi hesabına bir iş icra etmek.

Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Evreni

Araştırmanın evrenini, 1997-2008 yılları arasında Trakya Üniversitesi Alman Dili Eğitimi Ana bilim dalından mezun olan 192 katılımcı oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşmak amacıyla fakülte dosyalarından, birebir görüşmelerden ve 'facebook' adlı internet sitesi üzerinden, her bir mezunun yazışma adresi, ev telefonu, cep telefonu gibi bilgiler edinilerek, her bir mezunun elektronik posta adresine ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu şekilde toplam 125 mezunun elektronik posta adresi yoluyla iletişime

geçilmiş olup ancak 85 mezundan geri bildirim alınmıştır. Araştırmada tüm evrenin % 44'üne ulaşılmış, % 56'sına ulaşılamamıştır.

Veri toplama aracı

Araştırmacı tarafından anket geliştirilmiş olup, veriler elektronik anket yoluyla toplanmıştır. İstihdam şekilleri birbirinden farklılık göstereceği tahmin edilen mezunlara yönelik geliştirilen ankette mezunların istihdam durumunu somutlaştıran bölümünün yanı sıra, anket soruları mezunların üç farklı bakış açısını yansıtacak şekilde hazırlanmıştır: Lisans eğitime ait değerlendirmeleri, İş doyumları ve geleceğe yönelik mesleki beklentileri. Bu çerçevede mezun olunan fakültenin pedagojik ve genel kültür açısından, Alman dil eğitiminin alan dersleri açısından, yine Alman Dili Eğitiminin dil yeterliliği açısından değerlendirmeleri çalışmanın lisans eğitime ait değerlendirme bölümünü oluşturmaktadır. Mezunların iş doyumunu ise istihdam şekli ve durumuna göre ele alınıp betimlenmiştir. Mezunların geleceğe yönelik mesleki beklentileri ise öğretmen atamaları ve KPSS sınavı ile ilişkilendirilmiştir. Kapalı uçlu sorularla ilgili veriler bilgisayar ortamında yüzdelerle değerlendirilmiş, ilişkisel karşılaştırmalara yer verilmemiştir. Açık uçlu sorularda ise mezunların söylemleri değiştirilmeden alınarak benzer söylemler bir arada değerlendirilmiştir.

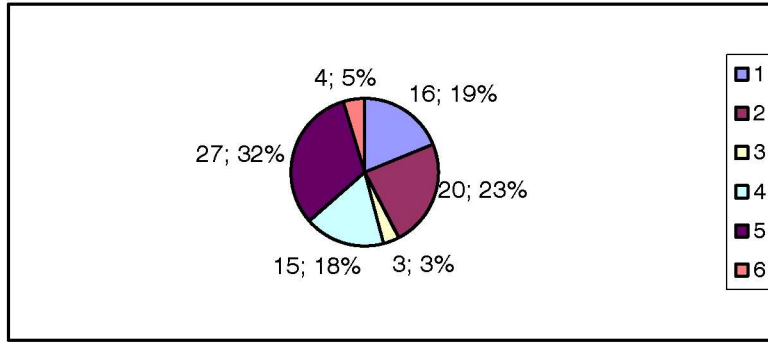
Bulgular ve Yorum

Araştırma kapsamındaki mezunlara ait istihdam bilgileri

Grafik 1'deki veriler incelendiğinde mezunların istihdam şekli sırasıyla; Serbest çalışan % 32, İngilizce Öğretmeni % 23, Almanca Öğretmeni % 19, İssiz % 18, Öğretim Elemanı % 5 ve Sınıf Öğretmeni % 4 olarak tespit edilmiştir. Mezunların çalışma oranına ilişkin olarak toplam 85 mezunun % 82'sinin çalıştığını, %18'inin çalışmadığı tespit edilmiştir.

Mezunların % 82'sinin çalıştığını, %18'inin çalışmadığını değerlendirdiğimizde, ilk bakışta çalışanlarının oranının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Böylesi bir durumda mezunların herhangi bir işte çalışması, alanı ile ilişkili olup olmamasından daha önemlidir de denilebilir. Oysa bu rakamlar ve oranlar mercek altına alındığında, mezunların Almanca Öğretmeni olarak istihdam edilmemesinin nedeni, kişisel tercihlerinden mi, yoksa başka nedenlerden mi kaynaklanmaktadır? sorusu karşımıza

çıkılmaktadır. Birçok neden arasında mezunların aldıkları lisans eğitimi önemli bir faktör olarak incelenebilir.

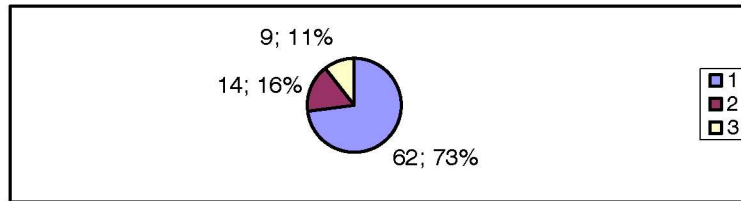
Grafik 1: Ankete katılan 85 mezunun istihdam durumu.

1-Almanca Öğretmeni (16), 2-İngilizce Öğretmeni (20), 3-Sınıf Öğretmeni (3), 4-İssiz (15), 5-Serbest çalışan (27), 6-Öğretim Elemanı (4)

Mezunların lisans eğitimine ilişkin görüşleri

Toplam 85 mezunun %73'ü mezun olduğu fakültenin kendisini pedagojik ve genel kültür açısından iyi bir almanca öğretmeni yetiştirdiğini düşünürken, %16'sı bu soruya hayır cevabını, %11'i ise kısmen cevabını vermiştir.

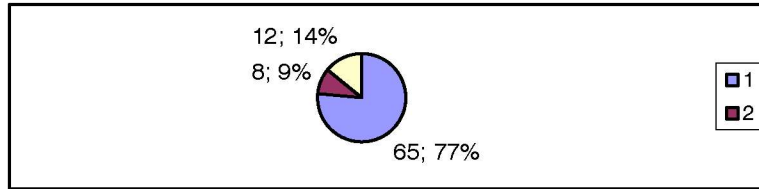
Bu veriden hareketle mezunların pedagojik ve genel kültür açısından iyi bir Almanca Öğretmeni olarak yetiştirildiğini söyleyebiliriz.

Grafik 2: Mezun olduğun fakültenin seni iyi bir Almanca öğretmeni olarak yetiştirdiğini düşünüyor musun (pedagojik ve genel kültür açısından) sorusunun dağılımı.

Ankete katılan Alman Dili Eğitimi Mezunlarının % 77'si mezun olduğu Alman Dili eğitiminin kendisini, alan dersleri açısından iyi bir Almanca öğretmeni olarak yetiştirdiğini düşünürken, bu soruyu mezunların % 14'ü kısmen, % 9'u ise hayır olarak yanıtlamıştır.

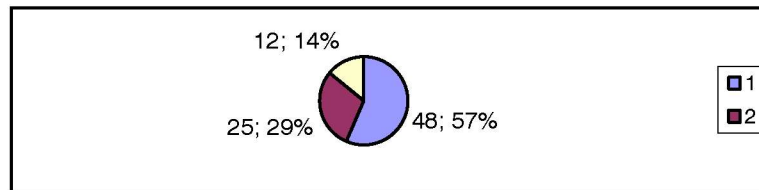
Alan dersleri açısından bakıldığında, Ankete katılan Alman Dili Eğitimi Mezunlarının % 77'sinin alan dersleri açısından iyi bir almanca öğretmeni olarak yetiştiğini düşünmesi, mezunların alanları ile ilgili nitelikli bir eğitim aldıklarını düşündüklerinin bir göstergesidir.

Grafik 3: Mezun olduğun Alman Dili eğitimi seni iyi bir Almanca öğretmeni olarak yetiştirdiğini düşünüyor musun (alan dersleri açısından) sorusunun dağılımı.

Bu soruya mezunların % 48'i mezun olduğu Alman Dili eğitiminin dil yeterliliği açısından iyi bir Almanca dil düzeyi verdiğini onaylamaktadır. Mezunların % 29'u hayır, % 14'ü ise kısmen yanıtını işaretlemişlerdir.

Mezunlar, dil yeterliliği söz konusunda farklı görüştedirler. Bu dil eğitimi alan kişinin öznel yapısıyla ilintili olduğu ile açıklanabilir de, bu olguyu gerek hazırlık sınıfı gerekse anabilim dalında verilen dil eğitimi için yapıcı bir eleştiri olarak algılamak gerekmektedir.

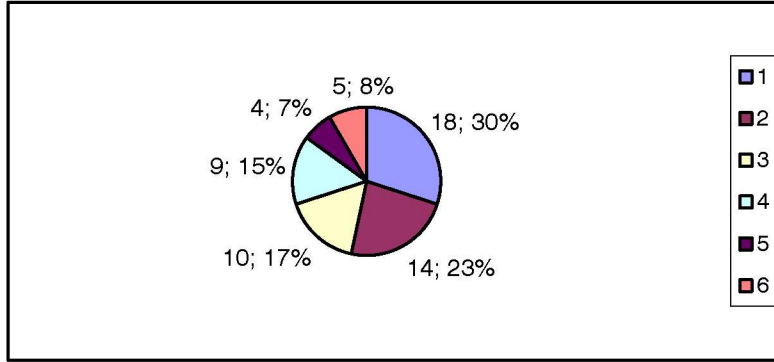

Grafik 4: Mezun olduğun Alman Dili eğitimi sana iyi bir Almanca dil düzeyi verdiğini düşünüyor musun (dil yeterliliği açısından) sorusunun dağılımı.

Mezun olunan Alman Dili eğitiminin iyi veya kısmen bir Almanca dil düzeyi verdiğini düşünlere (toplam 60 kişi), daha çok hangi alanda geliştikleri sorusu da yine kapalı uçlu olarak yöneltilmiştir:

Anketin bu sorusunu 60 mezun okuma % 30, dilbilgisi % 23, yazma % 17, hepsi % 15, duyduğunu anlama % 7 ve konuşma % 8 olarak işaretlemişlerdir.

Mezunlardan alınan bu cevaplara bakılarak dil yeterliliği ile ilgili gerek fakülte gerekse Alman Dili eğitimi kurumsal olarak işlevini Almanca Öğretmeni yetiştirmekte iyi bir şekilde yerine getirdiği söylenebilir. Ancak yabancı dil olarak Almanca eğitiminde özellikle duyduğunu anlama ve konuşma konusunda eksikliklerin olduğunu söylemek mümkündür.

Grafik 5: Kısmen veya iyi bir Almanca dil düzeyini işaretlediysen, bu dil yeterliliği daha çok hangi alanda geliştiğini düşünüyorsun sorusunun alanlara ilişkin dağılımı 1-okuma (18), 2-dilbilgisi (14), 3-yazma (10), 4-hepsi (9), 5-duyduğunu anlama (4), 6-konuşma (5).

Mezunların iş doyumuna ilişkin görüşleri

Çalışmanın bu bölümünde lisans eğitimine ait değerlendirmeler ile ilgili veriler elde edildikten sonra toplam 85 mezunun istihdam şekline göre iş doyumunu kapalı ve açık uçlu sorulara verilen yanıtlar doğrultusunda betimlenmeye çalışılmıştır. Almanca Öğretmeni olarak görev yapan 16 mezun, Öğretim elemanı olarak görev yapan 4 mezun ve Sınıf öğretmeni olarak görev yapan 3 mezun olmak üzere, toplam 23 kişi mesleğinden memnun olduklarını belirtmişlerdir. Bu oran mezunların sadece % 37'sinin yaptıkları işten iş doyumunu elde ettikleri şeklinde yorumlanmıştır.

Mezun olduğu alanında iş doyumunu gerçekleştiren Almanca Öğretmenleri ve Alman Dili Eğitimi Ana Bilim dalında istihdam edilen Öğretim elemanları için çok yüksek bir oranı yansıtan bu durum yine iş doyumunu sağlayan Sınıf Öğretmenleri için biraz farklılık göstermektedir. Değişik nedenlerle on yıl önce Sınıf öğretmenliğe geçiş imkânı sağlanan Almanca Öğretmenliği bölümü mezunlarına uzun süre Alman dilinden ayrı kalması ve kendi mezuniyet alanının dışında bir branşa yoğunlaşması, kendi alanından çok şu anda görev yaptığı alanda iş doyumunu sağlamanın nedenleri olabilir. Bu 23 mezunun iş doyumunun gerçekleşmesi sebebiyle, bu gruba yönelik başka herhangi bir soru sorulmamıştır. Oysa iş doyumunu konusunda farklı görüşleri olan ve istihdam şekli birbirinden oldukça farklı özellikler taşıyan bir grup mezunun varlığı söz konusudur. Bu grup mezun İngilizce Öğretmenleri (20 mezun), serbest çalışanlar (27 mezun) ve işsizler (15 mezun) olmak üzere toplam 62 kişiden oluşmaktadır. Birbirinden bağımsız ele alınacak olan bu 3 gruba istihdam şekli özelliğine göre sorular yöneltilmiştir.

İstihdam şekli: İngilizce Öğretmenliği

İngilizce Sertifikasına sahip oldukları için İngilizce Öğretmeni olarak görev yapan toplam 20 mezunun iş doyumunu konusunda farklı düşündükleri görülmüştür. Toplam 20 mezunun 7'sinin işinden memnun, 10'unun kısmen memnun, 3'ünün ise memnun olmadığı saptanmıştır. Araştırmada yaptığı işten memnun olanlarla, işinden memnun olmayanlar birbirinden ayrı tutulmuş ve konuyla ilgili daha özellikli sorular yöneltilmiştir. Öncelikle İngilizce Öğretmeni olarak çalışmaktan memnun olan 7 mezuna bakacak olursak: Kendilerine 'Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerekli koşullar sağlanırsa Almanca Öğretmeni olarak çalışmak ister miydin' sorusu 7 mezunun 4'ü bu soruyu onaylamış, 2'si kararsız kalırken sadece 1'i reddetmiştir. 'Almanca Öğretmenliği yapabilmem için gerekli şartlar olmadığı için İngilizce Öğretmeni olarak çalışıyorum' ifadesini 6'sı evet, biri ise hayır yanıtını vermiştir.

İngilizce Öğretmeni olarak görev yapan mezunlar, Almanca Öğretmeni olarak çalışmama kaygısından öğrenimleri sırasında İngilizce Sertifikasını hak etmek için de uğraşmışlardır. Bu Sertifikaya sahip olduğu için İngilizce Öğretmeni olarak görev yapabilen toplam 7 mezunun mesleki memnuniyeti oldukça şaşırtıcı bir sonuç olarak yorumlanabilir. Çünkü ilk bakışta memnunmuş gibi görünen bu mezunlardan İngilizce Öğretmeni

olarak iş doyumunu sağlayan 7 mezundan sadece 1 kişi gerçekten memnun. Diğer kalan 6'sı iyi bir alternatif olarak bu mesleği seçmiş durumda olduğu düşüncesi de ön plana çıkmaktadır.

Araştırmanın devamında, işinden kısmen memnun veya memnun olmayan 13 mezunun durumları derinlemesine bakma gereği ortaya çıkmaktadır. 'Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerekli koşullar sağlanırsa Almanca Öğretmeni olarak çalışmak ister miydin' sorusunu 13 mezunun tümünün onayladığını görmekteyiz. Bu grubun açık uçlu bir diğer soruya gösterdikleri yaklaşımı belirlenmiştir. İngilizce Öğretmenliği görevinden kısmen memnun veya memnun olmayan toplam 13 mezuna 'ne yapıyor olmayı isterdin' sorusuna aşağıdaki şekilde yanıt vermişlerdir:

- 'Kendi branşında görev almak istedim' (5 mezun)
- 'Almanca öğretmeni olarak görev yapmak istedim' (4 mezun)
- 'Bitirdiğim bölümün öğretmenliğini yapmak istedim' (3 mezun)
- 'Alman Dili ile ilgili çalışıyor olmak istedim' (1 mezun)

Bu bulgular 20 İngilizce Öğretmeninden 19'unun aslında Almanca Öğretmenliği yapmak istediğini, ancak koşullar gereği bunu gerçekleştiremedikleri sonucunu ortaya çıkmaktadır. Bu durumun en önemli nedeni ülkemiz koşullarında İngilizce Öğretmenliği görevini sürdürmek birçok yönden Almanca Öğretmeni olmaktan daha avantajlı bir konumda olmasıdır. İngilizcenin birinci yabancı dil olarak tercih edilmesi, uluslar arası geçerliliği olması gibi etkenlerden bir İngilizce Öğretmeni bağlı olduğu okulda her şartta ders saati ve öğrenci sayısı bakımından sıkıntı yaşamamaktadır. Tüm bunlara rağmen İngilizce Öğretmeni olarak görev yapabilen Almanca Öğretmenliği mezunlarının, gönüllerinde yatanın yine de Almanca Öğretmenliği yapabilmek olduğunu söylemek mümkün. Alman Dili Eğitimi lisans eğitimi işlevini yerine getirebilmiştir, ancak iş doyumunu açısından problemlerin varlığı da söz konusudur. Bunun nedeni iş doyumunun bireyin hem fiziksel ve psikolojik sağlığı, hem çalışma yaşamında ki verimliliğine önemli etkileri olduğudur. Diğer bir değişle İngilizce Öğretmeni olarak görev yapan 19 kişi Almanca Öğretmeni olarak çalışma imkanı bulabilseydi, hem fiziksel ve psikolojik sağlıkları daha yerinde olabilirdi, hem de verimlilik açısından daha yararlı olabilirdi.

İstihdam şekli: Serbest çalışanlar

Serbest olarak çalıştığı belirlenen toplam 27 mezundan 16'sının İngilizce Öğretmenliği sertifikasına sahip olduğu saptanmıştır. Bu

mezunların iş memnuniyetleri ile ilgili görüşler ise aşağıdaki şekilde belirlenmiştir: 10'u memnun, 13'ü kısmen memnun, 4'ü ise memnun değildir. Bu soruda 10 mezun iş doyumunu dile getirmiştir, çünkü bu grup 'Almanca Öğretmenliği yapabilmem için gerekli şartlar olmadığı için serbest çalışıyorum' sorusunu ret etmiştir. 'Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerekli koşullar sağlanırsa aşağıdaki branşlardan hangisini tercih ederiniz: Almanca Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Hiçbiri'' sorusuna ise 4 mezun Almanca Öğretmenliği, 6 kişi ise hiçbirini seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 1'de 27 mezunun çalıştığı alanlar ve görevleri oldukça geniş bir yelpazeye yayıldığı görülmektedir: Turizm alanında Rehber, tekstil ve otomobil alanında İthalat-ihracat sorumlusu, belediyede yönetici, süpermarkette satış elemanı gibi. Bu 10 mezunun farklı koşullarda Almanca Öğretmenliği yapabilme teklifini ret etmeleri iş doyumundan oldukça emin olduklarının bir göstergesidir. Yabancı dil bilmek burada önemli bir faktör olarak nitelenebilir. İngilizce dil puanı ile lisans eğitimine başlayan öğrenciler, Alman dili eğitimine yoğun olarak ikinci yabancı dil olarak almanca eğitimi almaktadırlar. Böylesi bir durumda lisans eğitimi bu 10 mezun için bir araç işlevi taşıdığı düşünülebilir.

Çalıştığı alan	Görevi
Turizm	Rehber (5) / resepsiyon (4)
Tekstil	İthalat-ihracat sorumlusu (4)
Otomobil	İthalat-ihracat sorumlusu (2)
Holdings	Uluslararası ilişkiler sorumlusu (1)
Medya	Uluslararası ilişkiler sorumlusu(1) Dış haberler sorumlusu (1)
Bilgisayar	Yetkili eleman (2)
İletişim	Satış elemanı (1)
Banka	Banka memuru (1)
Elektrik	Proje yürütücüsü (1)
Belediye	Yönetici (1)
Sigorta	Yetkili eleman (1)
Müzik firması	Müdür (1)
Süpermarket	Satış elemanı (1)

Tablo 1: 27 mezunun çalıştığı alanlar ve görevleri.

İş memnuniyeti kısmen olanlarla iş memnuniyeti olmayan toplam 17 mezuna ‘Almanca Öğretmenliği yapabilmem için gerekli şartlar olmadığı için serbest çalışıyorum’ sorusunu 17 mezunun tamamı onaylamıştır. ‘Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerekli koşullar sağlanırsa aşağıdaki branşlardan hangisini tercih ederiniz: Almanca Öğretmenliği, İngilizce Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Hiçbiri’ sorusunda ise 11 mezun Almanca Öğretmenliği, 6 kişi ise İngilizce Öğretmenliği seçeneğini işaretlemiştir. Öğretmenliğin dışında da seçenek sunmak amacıyla bu mezunlara ‘ne yapıyor olmayı istedin’ açık uçlu sorusu yönlendirilmiştir. Cevaplar ortak payda göstermesine rağmen ifadeler özgün şekli ile verilmeye tercih edilmiştir:

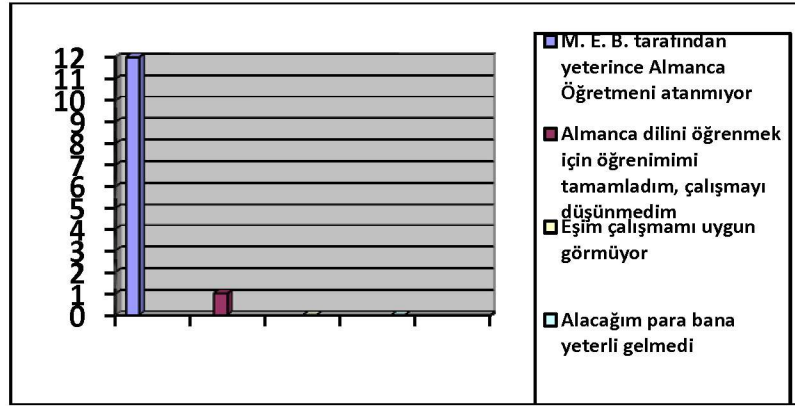
- ‘Almanca Öğretmeni olmak isterdim, ama Milli Eğitim Bakanlığı sayesinde “yapamadım, içimde kaldı”’.
- ‘Okuduğum bölümün gerektirdiği işi yapmak isterdim’. (2 mezun)
- ‘Mezun olduğum alanla ilgili görev yapmak isterdim’. (2 mezun)
- ‘Anadolu Lisesinde veya Anadolu Öğretmen Lisesinde Almanca Öğretmeni olmak isterdim’.
- ‘5 yıllık öğrenimin ardından, kendi mesleğimi devlete bağlı olarak (yani olması gerektiği şekilde) yapabilmeyi isterdim’.
- ‘Aslında işimden memnun gibiyim, ama 5 yıl emek verdikten sonra öğretmenlik yapmayı daha çok isterdim’.
- ‘Bu kadar elemeler sonucu hak etmiş olduğum diplomamı aktif kullanabilmeyi ve ilköğretim çağındaki öğrencilerimize yabancı dil eğitimi veriyor olmayı isterdim’.
- ‘Almanca öğretmeni olarak atanmış olarak, görevimi icra edebiliyor olmayı isterdim’.
- ‘Tabii ki ALMANCA ÖĞRETMENLİĞİ yapmak isterdim’.
- ‘Kesinlikle 5 yıl eğitimini aldığım işi ÖĞRETMENLİĞİ’.
- ‘Tabi ki mesleğimi’.
- ‘İngilizce bölümünde okutmanlık’.

İş memnuniyeti olmayan 17 kişinin gerekli şartlar sağlandığı durumda Almanca Öğretmenliği mesleğini uygulamak istemesi kayda değerdir. Burada yaptığı işte iş doyumunu sağlayamayan bir grup mezunun varlığı söz konusudur. Bu mezunlar oldukça verimli çalışabilecek olan birer Almanca Öğretmeni olabilirlerdi. Bu düşüncüyü mezunların söylemleri de destekler niteliktedir. O halde tüm serbest çalışan 27 mezunun 10 tanesi işinden gerçek anlamda memnunken, 17’si aslında Almanca Öğretmenliği mesleğini gerçekleştirmek istemektedir, ancak birtakım şartlar gereği bunu yerine

getirememektedir.

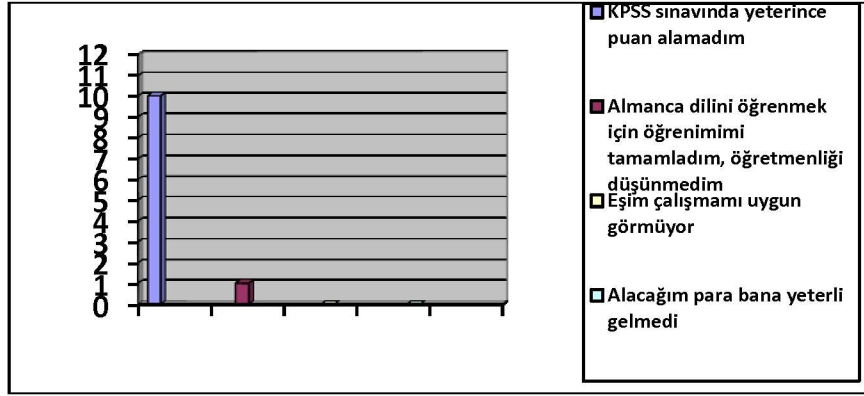
İstihdam şekli: İşsizler

İşsizlerin tamamını oluşturan 15 mezun hem ‘Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerekli koşullar sağlanırsa Almanca Öğretmeni olarak çalışmak isterim’ sorusunu hem de ‘Almanca Öğretmenliği yapabilmem için gerekli şartlar olmadığı için işsizim’ sorusunu onaylamıştır. İşsizlere, ‘İşe girememenizdeki en önemli 3 etken nedir? (önem derecesine göre kendinizle ilgili olduğunuzu düşündüğünüz seçenekleri lütfen numaralandırınız) kapalı uçlu soru sorulmuştur.

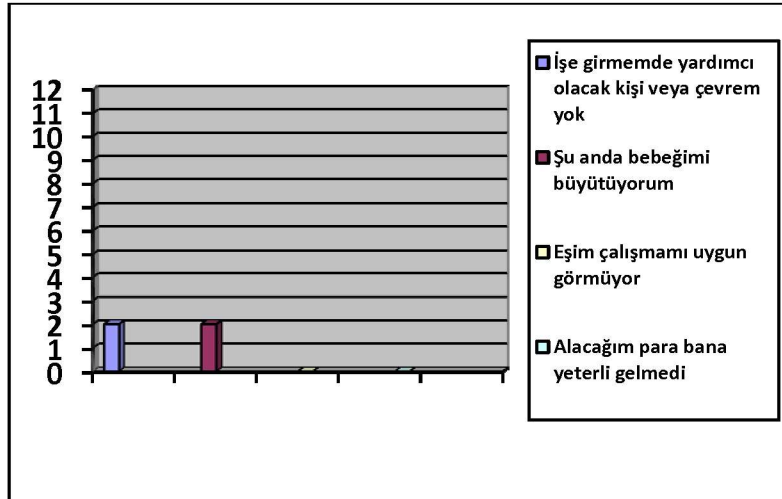
Grafik 6. İşsizlerin işe girememesindeki en önemli 1. etkeni gösteren tablo.

İşsiz olan 15 mezunun işe girememesindeki en önemli 1. etken olarak 12 kişi tarafından ‘Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeterince Almanca Öğretmeni atanmıyor’ seçeneği oluşturmaktadır.

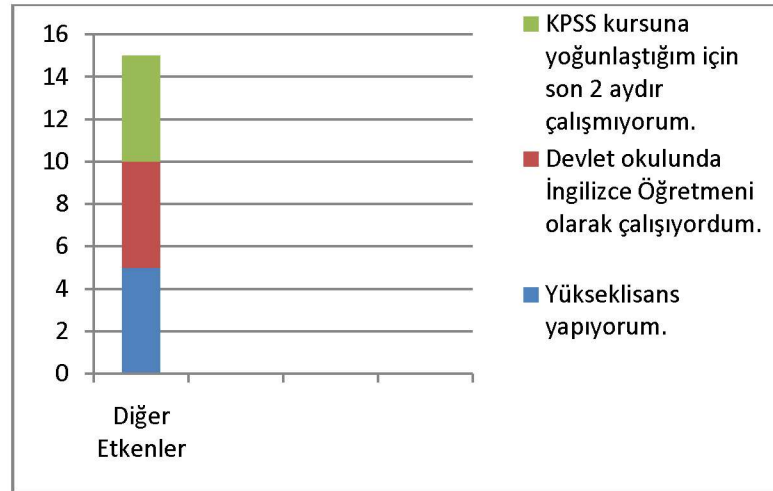
Grafik 7. İşsizlerin işe girememesindeki en önemli 2. etkeni gösteren tablo.

10 işsiz mezun ikinci etken olarak KPSS sınavında yeterince puan alınamamasını göstermiştir.

Grafik 8. İşsizlerin işe girememesindeki en önemli 3. etkeni gösteren tablo.

‘İşe girmemde yardımcı olacak kişi veya çevrem yok’ ile ‘Şu anda bebeğimi büyütüyorum’ seçeneklerinin her biri ikişer kez 3. etken olarak işaretlenmiştir.

Grafik 9. İşsizlerin işe girememesindeki diğer etkenleri gösteren tablo.

Diğer etkenler açık uçlu bir soru olarak yönlendirilmiş olup, işsiz mezunların verdikleri yanıtlar şu şekildedir: KPSS sınavına hazırlık, daha önceden bir işinin yapılması, ancak şu anki işsizlik durumu ile Yüksek Lisans öğrenimi görmek.

İşsizlerin durumu değerlendirildiğinde, 15 işsiz meslek tercihleri arasında Almanca Öğretmenliği olarak belirtmesi homojen bir tutum geliştirdiklerinin bir göstergesidir. İşsizlerin İşsiz kalma nedenleri arasında en çok ‘Atanamama’, ‘KPSS sınavı’ gibi etkenleri vurgulayan mezunlar, üniversite-meslek bağlantısını dilselleştirmişlerdir. Diğer önemli bir ayrıntı ise hiçbir mezunun alacağı paranın yetersiz gelmesi seçeneğini işaretlememesidir.

Mezunların geleceğe yönelik mesleki beklentileri ve bakış açıları

Mezunların geleceğe yönelik mesleki beklentileri ve bakış açıları Öğretmen atamaları ve bu çerçevede KPSS sınavı ile ilişkilendirilmiştir. Bu bölümde yer alan sorular mezunların istihdam şekli ayırt edilmeksizin ortak paydada yüzdelerle değerlendirilmiştir.

• Mezunların % 100'ü Türkiye'de Almanca Öğretmeni olarak atama yapılmamasının branşı açısından çok büyük bir engel olduğunu düşünmektedir.

• Mezunların % 100'ü Türkiye'de Almanca Öğretmeni atamasında KPSS sınav sorularının branşı ile örtüşmediğini düşünmektedir.

• Mezunların % 82'si Türkiye'de kadrolu çalışan Almanca Öğretmeni olabilmek için KPSS sınavının çok büyük bir engel olduğunu düşünürken, % 18'si bu sınavın çok büyük bir engel olmadığını düşünmektedir.

• Mezunların % 90'ı İngilizceden sonra ikinci yabancı dil olarak Almanca'nın okullarda yaygınlaşmadığı sürece, Türkiye'de Almanca Öğretmenliği mesleğinin çok işlevsel olmadığını düşünürken, % 10'u bu düşünceye katılmamaktadır.

Bu veriler beraberinde önemli bir tartışmayı da beraberinde getirmektedir: Arz-talep ilişkisi. Ülkemizde birçok niteliklere sahip ve iyi yetişmiş Almanca Öğretmeni vardır ve bu potansiyelin yine aynı şekilde iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Çetintaş (2005) Türkiye'de Yabancı dil olarak Almanca Öğretiminin geleceğe yönelik açılımlarını ele aldığı makalesinde de Almanca Öğretmenliği mesleği konusunda ülkemizin eğitim politikası açısından arz talep ilişkisini değerlendirmiştir. O halde dil eğitimi mezunlarının dil öğretmenliği yapabilmeleri için gerekli düzenlemelerin mezunların lehine tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Örneğin istihdam şeklini belirlemede çok büyük bir etkene sahip merkezi sınavların ağırlıklı kendi alanından ve yakın disiplinlerden örneğin: eğitim bilimlerinden sorumlu tutulması gibi.

Araştırmada mezunların Almanca Öğretmenliği mesleğine bakış açılarını yansıtan sorunun yanıtında ise mezunların Almanca Öğretmenliği mesleğine karşı ilgileri olduğu ortaya konmuştur. Evet, Almanca Öğretmenliği mezunları Almanca Öğretmenliği mesleğine karşı oldukça ilgililer. Farklı şekillerde istihdam edilmelerine karşın, farklı iş kollarındaki iş doyumlarını dilselleştirmelerine karşın gönüllerinde yatanın yinede mezun oldukları alanla ilgili olduğunu vurgulamışlardır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada mezunların çalışma oranına ilişkin toplam 85 mezunun % 82'sinin çalıştığını, %18'inin çalışmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuç ilk bakışta çalışanların sayısı yüksek olması bakımından sorunsuz gibi algılanmaktadır. Ancak mezunların iş doyumu oranının sadece % 37 olarak saptanmış olması düşündürücüdür. Mezunların çoğu Almanca Öğretmenliği mesleğine karşı oldukça ilgili olduklarını, mezun oldukları alanla ilgili olarak nitelikli bir eğitim aldıklarını ve yine alanları ile ilgili olarak istihdam edilmek isteklerini dile getirmişlerdir. Mezuniyet sonrası karşılaştıkları güçlükler; merkezi sınavlar, atama yapılmaması gibi nedenlerden ise farklı şekillerde istihdam edilmek durumunda kalan mezunlar için İngilizce ve Almanca dil yeterliliklerinin bulunması oldukça önemli bir işlev taşımaktadır.

Mezun izleme çalışmalarını önemsemek ve bu çalışmaların sürekliliğini sağlayabilmek ana bilim dallarına, fakültelere ve üniversitelere önemli görevler yüklemektedirler. Yurtdışında olduğu gibi ülkemizde de birçok üniversitenin mezunlarını izleyebileceği web ortamları mevcuttur. Bu elektronik ortamlardaki iletişim noktaları sayesinde mezunlara etkili yönlendirmeler, bilgilendirmeler ve iletişim olanakları sağlanmaktadır. Bologna-sürecine giren Türkiye'deki Almanca Öğretmenliği bölümlerinin mezunlarını izlenebilmesi, kurumlara geri dönüt sağlamaları açısından da ayrıca önem taşımaktadır.

Trakya Üniversitesinde ise yapılması tamamlanan mezunlara yönelik bir açılım mevcuttur, ancak devingenliğinin sürdürülmesi, daha etkin tanıtılması ve etkili stratejilerin geliştirilmesinin mezunların lehine olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Babadoğan, C. (2007), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Mezunları İzleme Araştırması-4 ilk bulgular, *Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Akreditasyon Çalıştayı*, Ankara, 73-85.

Çakır, M., C. Merten, B. Sayınsoy Özunal, T. Polat, N. Tapan, (Hrsg.) (2009), *Tagungsdokumentation zum Symposium Perspektiven zur Neustrukturierung der Studiengänge Deutsch als Fremdsprache in Südosteuropa*, Eşit ofset, İstanbul.

Çetintaş, B. (2005), Zukunftsperspektiven von Deutsch als Fremdsprache in der Türkei, *Info DaF*, 32, 4, 306-314.

Erkman, F., C. Yıldız (1999), *Türkiye Üniversitelerinin Almanca Bölümlerinde Yapılan Çalışmaların Bibliyografyası*, Marmara Üniversitesi Yayını No. 650, İstanbul.

Genç, A. (2003), *Türkiye’de Geçmişten Günümüze Almanca Öğretimi*, Ankara: Seçkin, 2003.

Köksal, H. (2008), *Fokus: Absolventen der Deutschlehrerausbildung. Einige Bemerkungen zur Berufsorientierung*, DAAD-Universität Mannheim, Deutsch - Türkisches Germanistentreffen, 12.-17. Oktober, Mannheim.

Kuruyazıcı, N., H. Köksal, H. Asutay, M. Yücel (1997), Türkiye’de Germanistik Bölümlerinin Yeniden Yapılanma Tartışmaları, *6. Germanistik Sempozyumu*, Mersin, 340-350.

Ozil, Ş., H. Bilen, G. Develi, S. Dilidüzgün, B. Ercan, M. Karakuş, E. Kayaoğlu, N. Kuruyazıcı, N. Tapan (1997), İstanbul Üniversitesi Almanca Eğitim veren Anabilim Dallarında Ders Programlarına ve Üniversite-Meslek İlişkinine Yönelik bir Projenin İlk Sonuçları, *6. Germanistik Sempozyumu*, Mersin Üniversitesi, Mersin.

Şimşek, S. M., Akgemici T., Çelik A. (2003), *Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış*, Pegem, Ankara.

Tapan, N., T. Polat, H.-W. Schmidt (Hrsg.) (2000) *Berufsbezogene Deutschlehrerausbildung*, Goethe Institut- TAÖD, İstanbul.

<http://www.Facebook.com>